

Intervju med Tore O. Vorren

10. oktober 2008

Du valgte Universitetet i Bergen som studiested og geologi som hovedfag?

Jeg gikk ut fra Tromsø offentlige høgre allmennskole som det da het, nå Kongsbakken videregående skole, i 1963. Etter det studerte jeg i Bergen. Når jeg valgte Bergen, selv om de fleste fra mitt gymnaskull dro til Oslo i den perioden, hadde nok det for det første sammenheng med at jeg hadde en bror som studerte der, og for det andre at vi var ei gruppe tromsøværingar som av en eller annen grunn foretrakk Bergen. Universitetet i Bergen hadde på denne tiden under 2000 studenter, jeg mener å huske at tallet var 1700. Og så husker jeg den høytidelige immatrikuleringen i Engen Kino, der alle stilte opp.

At jeg valgte geologi, hadde sammenheng med min interesse for realfag generelt og min interesse for friluftsliv. Siden jeg ikke hadde lyst til å studere biologi, fant jeg at geologi ga en god mulighet til å kombinere realfagstudier med friluftsliv. Min fagkrets ble da matematikk, kjemi og geologi. Etter at jeg hadde tatt hovedfagseksamen, fikk jeg tilbud om en stipendiatstilling. Gjennom denne ble jeg knyttet til et interessant prosjekt på Hardangervidda. Dette var rundt 1970, en tid med mye fokus på miljø og miljøutfordringer. Vi hadde fått en ny miljøvernminister, og Hardangervidda var interessant i et miljøperspektiv. Det var et tverrfaglig prosjekt jeg først kom med i. Det deltok både arkeologer, etnologer, botanikere, zoologer og meg som geolog. Dette ga meg førstehands erfaring med å arbeide tverrfaglig.

Så søkte du deg til Universitetet i Tromsø (UiT)?

Jeg søkte stilling i Tromsø i 1971, og året etter, i 1972, takket jeg ja til tilbud om stilling, men jeg søkte om og fikk utsettelse med å tiltre i ett år, bl.a. for å gjøre ferdig feltarbeid. Det var ikke minst en påbegynt doktorgrad jeg da hadde i tankene. Men sommeren 1973 flyttet vi til Tromsø. Vi bodde i andre etasjen hos mine foreldre det første året. Året etter byttet vi leilighet med noen som skulle flytte til Bergen.

I Tromsø ble geologi til å begynne med litt stemoderlig behandlet. Opprinnelig hadde geologi faktisk status som et støttefag til biologi. Dette var ikke særlig populært blant geologene. Jeg var ikke noe unntak.

<http://doi.org/10.7557/15.4393>

Organisatorisk tilhørte vi Institutt for biologi og geologi, IBG. Det lå i navnet at her skulle biologer og geologer samarbeide. Jeg hadde for så vidt med min erfaringsbakgrunn en viss forståelse for det.

Når jeg søkte meg til Tromsø, var det selvfølgelig medvirkende at det lå godt til rette for å få fast jobb der. Jeg hadde et stipend, men disse er som kjent tidsbegrenset. Og det var ikke flust med jobber på de andre universitetene heller, det var kamp dem. Så dette var antakelig hovedgrunnen. Men det sier seg selv at jeg også var opptatt av å komme tilbake til min hjemby Tromsø og til Nord-Norge og delta i å bygge opp et universitetsmiljø der. Men når jeg tenker tilbake, er det nok mest korrekt å trekke fram sikkerheten ved å få en fast jobb der forskning inngikk som det viktigste motivet.

Fortell litt om ditt faglige arbeid.

Både hovedfags- og doktorgradsarbeidet var stort sett knyttet til landjorda. Det dreide seg i hovedsak om kvartærgeologi eller istidsgeologi. Dette fortsatte jeg med den første tida i Tromsø. Men det skulle bare gå et par år før min faglige orientering gikk i retning av marin geologi. Noe av bakgrunnen for dette var at to av mine studiekamerater som jobbet i oljebransjen, kom nordover i forbindelse med at de skulle på tokt. Hensikten med toktet var å ta prøver av havbunnen og så analysere hydrokarboninnholdet der og på den måten se om det hadde sivet noe ut noe som kunne indikere olje. Men disse prøvene ga oss også grunnlag for å gjøre undersøkelser som kan fortelle noe om klimautviklingen. Dette gjør vi fortsatt. Slike havbunnsprøver gir oss grunnlag for å analysere segmentene nedover i kjernen, som gjør at vi kan se hva slags liv som har vært i havet til ulike tider. Livet i havet er blant annet avhengig av temperatur. Så kan vi analysere oss bakover i tid og se på for eksempel når Golfstrømmen kom. Det vi ser øverst i disse kjernene, er lagene som er nærmest vår tid, altså etter istiden. Vi ser tydelig istidslag. Og så ser vi et nytt lag, fullt av skjell osv., som er nest siste mellomistid.

Ved grundigere studier fant vi at de øverste lagene og de fra nest siste mellomistid lignet veldig på hverandre. Jeg kontaktet mine venner og spurte hvordan de egentlig hadde samlet inn dette materialet. Jo, de hadde leid en skøyte fra Tromsø, de hadde fiskere med seg. Når de tok disse kjernene, skulle de jo senkes til bunns og tas opp igjen. Men de var så opptatt av å få full fangst, for å si det sånn, at de kjørte boren ned en gang til på samme sted. Dermed ble de samme lagene/prøvene repetert til vår store forvirring. Så vi fikk erfare litt av den gode, gamle nordnorske fangstmanns- og fiskermentaliteten i geologi.

Det var relativt få geologistudenter på UiT til å begynne med, men vi fikk et betydelig oppsving da en begynte med boring i Barentshavet i 1981. Vi hadde en rekrutteringskampanje og hadde fått utarbeidet en flott brosjyre som vi var klare til å dele ut til alle videregående skoler og andre aktuelle adressater. Så kom høsten 81, og vi skulle ha orienteringsmøter med nye studenter. Systemet for studentregistrering var dårlig den gangen, så man visste ikke hvor mange som kom. Men det var så mange som hadde møtt fram for å høre om geologi at jeg ikke skulle ha kommet meg inn på auditoriet. Det var stappfullt, stor jubel, og alle skulle studere geologi. For nå skulle man begynne med olje ute på sokkelen. Det var et vendepunkt på mange måter. Og det måtte bli et vendepunkt også når det gjaldt utvikling av geologifaget. Vi måtte ta mer hensyn til at våre studenter i første rekke kom til å gå til oljerelatert virksomhet.

Vi hadde helt fra 1970-tallet ordninger med ekstratildelinger av ressurser til universitetene. Og jeg synes nok der at det kunne ha vært gjort en bedre jobb på UiT av de som hadde kjennskap til slike ekstratildelinger. Vi fikk i hvert lite av slike. Det var et ungt universitet med mangelfull kjennskap til hva som foregikk i de departementale og andre kretser der det var penger å hente. Det ble relativt tidlig strammet inn på Universitetets budsjett. Det kom masse stillinger til å begynne med, nær sagt uten at vi hadde bedt om det. Så ble det strammet inn, og det ble etter hvert kamp om disponering av nye stillinger. Det dreide seg om ganske heftige feider innenfor universitetssamfunnet og også innenfor fagområdene.

Ved IBG var det flere biologiske faggrupper og én faggruppe i geologi. Så vi følte ikke at vi hadde den representasjonen i instituttstyret som vi burde ha. Vi endte derfor opp med å gjøre et grep der vi delte opp geologi i to grupper. På den måten fikk vi etter hvert to representanter.

Du har påtatt deg mange sentrale lederverv ved Universitetet.

Jeg har vel egentlig alltid vært interessert i organisering og ledelse. Det går helt tilbake til da jeg var kaptein på TIL (Tromsø idrettslag) sitt juniorlag. Som student deltok jeg ganske aktivt i en del utvalg. Jeg erfarte at skulle man nå fram med en sak og oppnå noe, måtte man argumentere, og man måtte gjøre en skikkelig jobb. Argumentene måtte være gode og basert på realiteter og ikke luftige forestillinger. Dette likte jeg bedre og bedre, jeg trivdes med det. Jeg husker en debatt i Universitetstinget om hvor vidt en ny stilling skulle gå til medisin eller geologi. Medisinerne hadde jo en tendens til å argumentere med liv og død, nær sagt uansett hva slags stilling det gjaldt innen deres fagområde. Men jeg

husker jeg brukte en analogi der som åpenbart slo an. Jeg sammenlignet Universitetet og de forskjellige instituttene med en armada av skip som defilerte gjennom Tromsøsundet. Flaggskipet med hvite seil, med menn i hvite dresser og høye sjampanjeglass, det var selvfølgelig medisinerne. Og bakerst kom en liten jolle med brukne årer. Det var geologene. Jeg kan jo ikke med sikkerhet si at dette innlegget var utslagsgivende, men vi fikk i hvert fall stillingen. Slike hendelser minnes jeg med glede.

Fra universitetsdemokrati med allmøter og debatter til dagens styringsordning?

Allmøtene og Universitetstinget hadde den fordelen at vi ble kjent med hverandre. Det hadde også den fordelen at vi, selv om vi ikke ville innrømme det da, fikk en større forståelse for bredden i Universitetet og viktigheten av at vi framsto som et breddeuniversitet. Vi kan ikke klare oss med bare geologer. Vi må ha samfunnsvitere, vi må ha humanister og medisinerne, osv. Den forståelsen fikk vi innpodet i disse tverrfaglige foraene. Men det er også klart at noen nok hadde utviklet en litt for stor glede av å prate for sin egen del. Jeg følte i hvert fall det, mulig jeg er litt urettferdig nå.

Ellers synes jeg at det har vært en relativt god og balansert utvikling av styringsstrukturen ved Universitetet. Jeg er riktignok litt bekymret over utviklingen i det aller siste. Da tenker jeg på at det er blitt i meste laget med ekstern representasjon. Når det til og med er vedtatt at det skal være ekstern styreleder på fakultetene, så synes jeg det er å gå altfor langt. Men det er også sagt i vedtaket at ordningen skal evalueres, noe som nærmest er en selvfølge. Man kan også sette et spørsmålstegn ved dette med ansatte og valgte ledere på de ulike trinn. Nå er jo jeg preget av at jeg sitter i min andre periode som valgt dekan. Ordningen med ansatte instituttledere har absolutt sine fordeler for meg som dekan, fordi jeg da kan tillate meg å forlange og forvente mer av dem. En annen fordel er selvfølgelig også at instituttlederstillinger får større betydning og tyngde når dette ikke lenger er en posisjon som går på omgang og som for mange var opplevd som en tung plikt. Det var med andre ord verken lystbetont eller spesielt attraktivt. Det er ikke tvil om at det å ansette instituttledere, som også innebærer lønnsheving, har gjort denne viktige posisjonen vesentlig mer attraktiv. Så dette har vært et steg i riktig retning. Derimot er jeg veldig i tvil om dette med ansatte dekaner og også eventuelle ordninger med å ansette rektor og innføre enhetlig ledelse. Hvis man fortsetter den linjen helt ut, er jeg redd for at universitetsdemokratiet vil bli sterkt svekket. Da har du en kommandolinje der alle skal gjøre det som den som sitter på toppen befaler. Man

dreper mye av diskusjonen på den måten, er jeg redd. Uansett vil alle slike systemer eller ordninger være svært personavhengig. Det er nå bestemt at man skal ansette dekan, og jeg ser altså ikke det som noen fordel.

Du bidro til å få Polarinstituttet til Tromsø?

Der engasjerte jeg meg på mange plan. Jeg har vært veldig opptatt av at vi her i Tromsø og i Nord-Norge skal få til et miljø som henger sammen. Universitetet lever ikke bare sitt eget liv, det må også leve sammen med noe rundt seg. Universitetene samarbeider med såkalte randsonevirksomheter. Det beste eksempelet på dette er jo NTNU og SINTEF. Her ligger noe av årsaken til at jeg ble sterkt opptatt av å få Norsk polarinstitutt til Tromsø. Jeg var leder for Amundsensenteret, og det var dette senteret som styrte og utviklet strategien for å få gjennomslag for flyttingen. I dette arbeidet lærte jeg mye interessant om lobbyvirksomhet. Vi hadde på den tiden Ole D. Mjøs som rektor. Jeg hadde et utmerket samarbeid med han om denne saka. I denne sammenhengen vil jeg også nevne Frits Jensen, som var administrativ leder ved Amundsensenteret. Sammen utgjorde Frits, Ole og jeg en slags ledertroika i dette. Det var vel Ole som sa at Frits var omtalt som administratoren, Tore som strategen og Ole som emissæren. Ole gikk jo ut og talte i tide og utide og skapte mye blest om saka og holdt den varm i det offentlige rom. Det som sett i ettertid var særlig hyggelig og oppmuntrende med hele denne prosessen, og som jeg ikke kan få prist nok, det var det at det sto en hel landsdel bak. Her var det ikke snakk om lokaliseringskrig med verken Bodø, Harstad eller Narvik. En samlet landsdel sto bak kravet om at Norsk polarinstitutt skulle ligge i Tromsø. Dette gjorde at vi kunne ha konstruktive og hyggelige møter med Landsdelsutvalget for Nord-Norge i Bodø.

Det manglet ikke på advarsler mot å flytte Polarinstituttet?

Nei, men tross det har det aldri vært så blomstrende aktivitet ved instituttet som det er nå. Dette er faktisk blitt dokumentert gjennom en liten studie. Det er ingen statsråd som frivillig har sluppet fra seg en ytre etat. Torbjørn Berntsen var som miljøvernminister intet unntak og advarte mot flytting. Men jeg skal gi Berntsen kreditt for at han, når Stortinget først hadde vedtatt å flytte Polarinstituttet til Tromsø, engasjerte seg sterkt for at dette skulle lykkes. Han hadde så definitivt en finger med i spillet når det også ble besluttet å opprette Polaria. Universitetet samarbeider med Polarinstituttet på alle aktuelle fagområder.

Du deltok på en ishavsekspedisjon som også resulterte i en bok fra din hånd?

Ja, i 1991 var jeg med på en ekspedisjon som nådde Nordpolen. De tre skipene som deltok, var det tyske forskningsfartøyet *Polarstern*, det svenske som heter *Oden* og så et amerikansk skip som heter *Polar Star*. Men amerikanerne måtte snu ganske snart på grunn av problemer med propellhylsa. Samme skip mistet for øvrig også et helikopter. Så det var *Polarstern* og *Oden* som nådde Nordpolen i september i 1991. Da fikk vi norske hilsninger fra kong Harald. Det var hyggelig. Vi tok en kjerneprøve fra polpunktet, rett i aksen. Og jeg pleier å spøke med at når russerne satte ned et flagg på polpunktet i fjor, så kunne de sette stanga i det hullet vi hadde laget. Mange nasjoner og mange fagområder var representert på denne ekspedisjonen. Vi var borte i nesten tre måneder. Jeg hadde begynt å skrive en bok om to av Tromsøs tidligere ishavsskipper, Sivert Tobiesen og Elling Carlsen, som har gjort seg bemerket med bidrag til utforskningen av Arktis, hver på sin måte. Jeg må jo si at foruten min interesse for emnet, hadde jeg en liten baktanke med bokprosjektet. For dette var jo i ei tid da kampen om Polarinstituttets flytting hadde startet. Baktanken var selvfølgelig å vise at Tromsø hadde en historie også når det gjaldt utforsking av Arktis.

Brøgger gir kreditt til mannen som sto bak etableringen av Tromsø museum i 1872, geologen Karl Pettersen. Han begynte å utruste ishavsskipperne med barometre og termometre slik at de kunne gjøre observasjoner og samle inn data til Tromsø museum. Det kunne dreie seg om alt fra drivved til fossile planter osv. Disse fangstmennene har lagt ned en innsats der opp som jeg hadde lyst til å få fram i den boken. Den solgte bra, spesielt i Tromsø. Jeg fikk faktisk oppfordring fra Gyldendal om å skrive en oppfølgingsroman.

Da jeg for noen år siden besøkte det gamle museet på Svalbard, så jeg hvordan fangstfolkene tok *claim*. De skrev ofte bare navnene sine på dørene til sine fangstbuer, og så satte de en stake her og der. Noen av disse dørene var utstilt på museet, og på en av disse dørene så jeg navnet til min grandonkel, som var der oppe tidlig på 1900-tallet og hadde tatt *claim*.

Er det andre områder du har engasjert deg på?

Jeg har antakelig involvert meg i alt for mye. Nå sitter jeg blant annet som styreleder for Universitetscenteret på Svalbard (UNIS) og som styreleder for Nordnorsk vitensenter, som er dratt i gang blant annet for å rekruttere flere studenter til realfag. Begrunnelsen for å opprette et vitensenter var ønsket om å fremme interessen for realfag og teknologifag. Vi har hatt noen år med altfor få realfag- og teknologistudenter. Vi har engasjert oss i forhold til den videregående skole. Vitensenteret, som

er et ektefødt barn av fakultetet, er nok det viktigste tiltaket fra vår side. Statsråd Kristin Clemet skal ha ros for at hun skar igjennom og fikk forankret Nordnorsk vitensenter i et system av 6-7 regionale vitensentre, spredt rundt over hele landet. Universitetet har også vært raus som har stilt det tidligere Nordlysplanetariet til disposisjon for dette senteret uten å kreve leie. Vi har dessuten fått såkalte RDA-midler til å utvikle Vitensenteret. Det er satt som betingelse for å få permanent status som regionalt vitensenter, at det skal ha en viss størrelse, ca. 3000 m². Planetariet er på 7-800 m². Så vi har søkt og fått bevilget 50 millioner av RDA-midler til et bygg på ca. 2000 m². Det er litt uro om hvor dette skal ligge. Noen har gått inn for å se dette i sammenheng med Nordområdemuseet. Men nå ser det ut til å være avgjort at det skal ligge i tilknytning til Planetariet. Og da får vi her i Breivika en universitets-campus med tilliggende herligheter som en forskningspark, en arktisk-alpin botanisk hage, en geologiutstilling, og så får vi altså et vitensenter. Så får tiden vise hva det blir til med Nordområdemuseet.

Når man har turistbåtanløpene her i Breivika, så kan man lede turistene rett opp i botanisk hage, der de kan se på planter og geologi, og så fortsette til Vitensenteret for å se på filmer av stjernehimmelen, eller hva det skal være, i kuppelen på planetariet.

At Vitensenteret ligger her på campus, gjør at vi får god kontakt ikke bare med barna, men også med de som skal undervise barna, lærerne. Lærerstudentene bør også bli kjent med Vitensenteret, som er organisert som en stiftelse som er støttet av flere instanser, både offentlige og private.

Du har opplevd en voldsom studentvekst ved Universitetet?

Jeg synes det har vært en udelt hyggelig utvikling. Det ble jo sagt i et eller annet dokument en gang på 1970-tallet at Universitetet skulle bygges ut til å kunne ta imot 3000 studenter. Det gikk mange år før man nådde dit. Og så skjedde det nærmest en eksplosjon fra tidlig på 1990-tallet. Dette fakultetet (det matematisk-naturvitenskapelige) hadde sitt høyeste studenttall da. Jeg er ganske overbevist om at vi må kjempe for å opprettholde dagens studenttall. For det er etter hvert så mange tilbud til den oppvoksende slekt, at man må være attraktiv. Så kan man jo spørre hva som gjør et universitet attraktivt; det er en lang diskusjon. Men jeg er av den oppfatning at det alltid vil være av avgjørende betydning for et universitet å ha et solid forskningsmessig og faglig fundament.

Variere kravene til faglig nivå mellom fagene?

Jeg vil bare uttale meg om Universitetets fag, og min forståelse er at vi har holdt en jevnt høy kvalitet, og at vi gjennomgående ligger på linje med våre søsteruniversitet. Men det er klart at vi alltid har hatt en diskusjon om de enkelte emnene. Hvor krevende er de? Vi får ofte høre klager fra studentene over at noen emner er mye tyngre enn andre. Men studentene er forskjellige, så noen tar lett det som andre må slite hardt med. Det har jo blant annet resultert i en diskusjon om å tilpasse mengden av undervisning til mengden av vektall eller studiepoeng. Der opplever jeg jo at det er litt ulike tradisjoner på de ulike instituttene, og sikkert enda større variasjoner når man går utenfor fakultetet.

Det hevdes at studenter fra og med videregående opplæring bevisst velger bort de mest krevende emnene?

Vi opplever at realfagene i sin alminnelighet og spesielt matte, faller vanskelig for flere. Jeg vil ikke spekulere for mye i årsaker til dette, men kanskje befinner vi oss i en litt ond sirkel som henger sammen med at det utdannes få realister som søker seg lærerjobber. Dette går ut over kvaliteten på realfagsundervisningen i videregående skole. Like ille er det at vi til og med på ungdomstrinnet finner lærere som har så godt som null utdanning i realfag, men som likevel underviser i disse fagene. Det kan ikke være bra. Det er jo en av de store utfordringene vårt samfunn nå står overfor. Det gjør ikke bildet bedre at realister i skolen med hovedfag stort sett har passert 60, med andre ord den generasjonen som er i ferd med å forlate arbeidslivet. Så nå er vi altså i en situasjon der alle gode krefter må gå sammen for finne ut hvordan skal vi få rekruttert gode realfagslærere til grunnskole og videregående opplæring.

Du har tatt på deg sentrale oppgaver og verv for universitetsfelleskapet. Hvorfor?

Det har jeg nok gjort først og fremst fordi jeg liker det. Jeg synes det er spennende med fagpolitikk. Jeg føler at jeg har noe å gi når det gjelder fagpolitisk forståelse. Og jeg synes også at jeg møter utfordringer. Min erfaring er at hvis man argumenterer på en god måte, så møter man forståelse også blant dem man er uenig med.

Din rolle i forhold til Universitetsstudiene på Svalbard?

Jeg var med også når det gjaldt planleggingen av UNIS. Tromsømiljøet deltok aktivt i den sammenhengen. Jan Larsen gjorde en kjempejobb i dette planleggingsarbeidet. Han skrev ikke minst solide utredninger. Jeg sitter i dag som styreleder for UNIS.

Andre verv?

Jeg er styreleder i et senter for fjernteknologi som vi har opprettet. Sitter i styret for Akvaplan-niva. Det er en fin bedrift. Jeg er nestleder i det nasjonale rådet for realfagsfakulteter. Sitter i styringsgruppa for en forskerskole som heter *Arctic Marine Geology and Geophysics*. Det er flere, jeg satt og summerte opp her om dagen og kom fram til at jeg har 20 slike verv.

Trange økonomiske rammer?

Vi fikk et nytt statsbudsjett på mandag, og jeg klarer ikke å finne tegn der til noen økninger til oss. Tvert imot. På vårt fakultet har vi startet med en flygerutdanning som er underbudsjettet med 12 millioner. Utdanningen kom i gang uten at man hadde sikret seg nødvendig økonomisk støtte. Vi har klart å holde det i balanse. Noen fakultet går med underskudd. Men vi har heldigvis en flink administrasjon og god økonomistyring. Men trang økonomi har gått ut over instituttens aktivitet på den måten at ledige stillinger ikke er blitt besatt igjen. Så i realiteten føler jeg at vi er inne i en nedbyggingsfase. Det er min bekymring pr. i dag. Det nye styret som snart skal velges, må ta fatt i dette fra første dag.